Jireenyi Maaliif Uumamtee?-Kutaa 5

Description

Jireenya tana keessatti wantoonni namni jaallatu fi jibbu baayâ€™een nama qunnamu. Namoonni gariin wanta jaallatan yommuu argatan, garmalee gammaduun of tuulu fi amalli fafeen biroo isaan irraa mulâ€™ata. Faallaa kanaa, namoonni gariin yommuu wanti jibban isaan qunnamu garmalee gadduun hanga lubbuu ofii galaafatu gahu. Sababni kanaa inni guddaan maali jennee yoo qoranne, kaayyoo jireenyaa wallaaludha. Jireenyi tuni namoota qoruuf akka uumamtee fi qormaata irraa wanti barbaadamu: obsa, galata galchu, Rabbiif ajajamuu fi wanta Inni dhoowwe irraa fagaachu akka taâ€™e namni beeku, yeroo rakkoo fi toltuu madaala ofii eeggata. Garmalee dhamaâ€™uun dukkana keessatti hin taru.

Fakkeenyaf, yeroo rakkoo obsa isarraa barbaadamu ni qabaata, wanta Rabbiin isaa itti ajaje ni hojjata, wanta Inni dhoowwe irraa ni fagaata. Wanti Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala itti ajajee keessaa inni guddaan, Isatti amanuu fi arkaana iimaana hafanitti amanuu, salaata, Isa kadhachuu (duâ€™aayi), Isaaf of gadi qabuu fi hojii gaggaarii biroodha. Wanti guddaan Inni dhoowwe keessaa, kufrii, yeroo rakkoos taâ€™e yeroo toltu wanta nama hin fayyannee fi hin miine kadhachuu dhiisu. Fkn, nama duâ€™e kadhachuu irraa ni dhoowwa. Ammas, rahmata Isaatirraa abdi kutu ni dhoowwa. Kanaafu, namni yeroo rakkoo, obsa isarraa barbaadamu yoo qabaate, wanta itti ajajame yoo hojjate fi wanta irraa dhoowwame yoo dhiise, ulfaatinni rakkoo isaaf hirâ€™ata.

Kutaa darbe irraa itti fufuun waaâ€™ee qormaataa haa ilaallu. Qormaanni jabeenyaa fi dadhabbinna iimaana namaa ifa baasa. Namoonni yommuu qoraman, namni dhugaa fi namni sobaa ni beekkama. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

﴿الٓمٓ ١ أَحَسِبَ ٱلنَّاسُ أَن يُتۡرَكُوٓاْ أَن يَقُولُوٓاْ ءَامَنَّا وَهُمۡ لَا يُفۡتَنُونَ ٢ وَلَقَدۡ
تَنَّا ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِهِمۡۖ فَلَيَعۡلَمَنَّ ٱللَّهُ ٱلَّذِينَ صَدَقُواْ وَلَيَعۡلَمَنَّ ٱلۡكَٰذِبِينَ ٣﴾

â€œ**Aliif Laam Miim. Sila namoonni â€˜Amanneâ€™ jechuudhaan odoo hin qoramiin dhiifamu yaadu? Dhugumatti,Nuti warra isaanin duraas qorree jirra. Dhugumatti Rabbiin isaan dhugaan [amanne] jedhan beekuf jira, sobdootas beekuf jira.**â€• Suuratu Al-Ankabuut 29:1-3

Wanta haqiiqaa (dhugaa) iimaana isaanii ifatti baasun osoo hin qoramiin sila namoonni, â€œNuti amanne ykn muâ€™mintootaâ€• jechuun qofti isaan gahaa? Amanne erga jedhanii booda osoo fitnaa (qormaata) irraa nagaha kan bahan taâ€™anii silaa namni dhugaa nama sobaa irraa adda hin bahu ture. Garuu ummata darbanii fi kan ammaa keessatti seerri Rabbii, badhaadhinnaa fi gadadoon, rakkoo fi laafinnaan, wanta jaallatanii fi jibbaniin, durummaa fi hiyyummaan, yeroo tokko tokko diinota isaan irratti moosisun, dubbii fi hojiin diinotatti duuluni fi kan kana fakkaataniin isaan qoruudha. Qormaata kanniin fitnaa lama jalatti ramaduun ni dandaâ€™ama. 1ffaa- Fitnaa shubahaata- kana jechuun dhugaan soba

fakkaachu, sobni dhugaa fakkaachu. Kuni iimaana qalbii keessa jiru faallessa. 2ffaa- fitnaa shahwaa- kuni fedhii lubbuu ijjannoo namaa faallessuudha. Namni yeroo shubahaanni isatti buâ€™u, gadi dhaabbatu fi hin sochoone, shubahaata kana haqa isa bira jiruun yoo ofirraa ittise, kuni iimaanni isaa dhugaa fi sirrii taâ€™uu agarsiisa. Ammas, yommuu fedhiin lubbuu gara badiitti nama waamtu ykn ajaja Rabbii fi Ergamaa Isaatirraa nama garagalchu isatti buâ€™u, fedhii lubbuu isaatti qabsaaâ€™uun badii hojjachuu yoo dhiise ykn wanta Rabbiin itti ajaje hojjate, kuni iimaanni isaa dhugaa fi sirrii taâ€™uu agarsiisa.

Faallaa kanaa, namni yeroo shubahaanni isatti buâ€™u qalbii isaa keessatti shakkiin yoo uumamee fi yeroo fedhiin lubbuu isatti buâ€™u badii hojjatu ykn dirqamoota itti ajajame kan dhiisu yoo taâ€™e, kuni imaanni isaa dhugaa fi sirrii akka hin taane agarsiisa[1].

Mee kana fakkeenyaan haa ilaallu. Yeroo waraanaa fi rakkooleen cimaan Muslimoota muudatu, shubahaanni (dhugaan soba fakkaachun, sobni dhugaa fakkaachun) namatti buâ€™a. Namni iimaanni isaa dhugaa fi sirrii taâ€™e, kuni qormaata Rabbiin irraa taâ€™e jechuun obsa. Wanta iimaana faallessu hin hojjatu. Waaâ€™ee amanti isaa ilaalchisee hin shakku. Faallaa kanaa, namni iimaanni isaa qalbii keessatti hidda hin qabanne immoo shakkiin itti buâ€™a. Waaâ€™ee amanti Islaamaa ilaalchise shakkuu jalqaba. Haala kanaan, namni iimaanan dhugaa taâ€™e fi hin taane ifa baha.

Ammas, yeroo qabeenyi baayâ€™atuu fi wantoonni fokkuun babalâ€™atan, namni iimaanni isaa cimaa taâ€™e gadi dhaabbata. Akka fakkeenyaatti biyyoota Awrooppaa fi Ameerikaa ilaalu dandeenya. Ammas, telefoona, tv, interneeti harka qabnu ilaalu dandeenya. Fiilmin wal-qunnamtii interneeti irratti baayâ€™innaan gadi lakkifama. Wantoonni fokkuu fedhii ofii haala salphaa fi haraama taâ€™een akka guutatan nama waaman gara hundaan jiru. Namni iimaanni isaa dhugaa fi sirrii taâ€™e, fedhii qullaa kanaaf hin bitamu. Wanta sheyxaanni namaati fi jinni itti waaman kana hin hojjatu. Namni iimaanni isaa qalbii keessatti hidda hin qabanne immoo wantoota kanniin haala salphaan hojjata. Kanaafu, yommuu wantoota kanniin hojjatu, hanqinna iimaana isaa agarsiisa. Haala kanaan, namni iimaanan cimaa taâ€™ee fi hin taane ifa baha. Namni iimaanan cimaa taâ€™e yeroo adda jiruu interneeti banuun fiilmi wal-qunnamti hin ilaalu. Namni iimaanan cimaa hin taane immoo ni ilaala. Ergasii hojii hojjatan irratti hundaaâ€™e takkaa mindaa argatu takkaa immoo ni adabamu. Namni badii hojjatu gonkumaa Rabbiin jalaa hin miliqu. Kanaafi, itti aanse Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aala ni jedha:

أَمْ حَسِبَ ٱلَّذِينَ يَعْمَلُونَ ٱلسَّيِّـَٔاتِ أَن يَسْبِقُونَا ۚ سَآءَ مَا
يَحْكُمُونَ ﴿٤﴾

â€œ**Sila isaan hojii gadhee dalagan Nu jalaa bahuu yaaduu? Wanti isaan murteessan waa fokkate!**â€• Suuratu Al-Ankabuut 29:4

Namoonni hojii gadhee akka shirkii fi kan biroo hojjatan, hojii isaanitiif osoo isaan hin qabinii fi hin adabiin waan Nu jalaa miliqan isaanitti fakkaataa? â€œ**Wanti isaan murteessan waa fokkate!**â€• murtiin isaanii murtii haqa irraa jallate waan taâ€™eef murtii fokkatee fi badaa taâ€™eedha. Sababni

isaas, murtiin kuni Dandeetti Rabbii fi ogummaa Isaatti amanuu diduu, adabbii Isaa ofirraa deebisuuf dandeetti akka qaban godhanii yaadu of keessaa qaba[2]. Warroonni badii gurguddaa hojjatan, Rabbiin nu hin qabu, nu hin adabu, Aakhiraan itti adabaman hin jirtu jechuun yaadu. Garuu kuni murtii fi yaada fokkataadha.

Kanaafu, namni jireenya tana keessatti karaa adda addaatin akka qoramu beekun, yeroo rakkoo obsu fi shakkii qalbii isaatti dhufu ofirraa deebisuuf carraaqu qaba. Ammas, yeroo toltu galata galchuu, wanta fokkuu hojjachuu irraa of qabuu fi wanta itti ajajame hojjachuu qaba. Taâ€™uu baannan qormaata kan kufu taâ€™a. Qormaata yoo kufe immoo mindaa guddaa dhabuun adabbiif of saaxila.

Wanta dhugummaa iimaana namaa ifa baasan aayah takka dabaluun kutaa kana haa xumurru.

وَإِذْ قُلْنَا لَكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ ۚ وَمَا جَعَلْنَا الرُّؤْيَا الَّتِي
أَرَيْنَاكَ إِلَّا فِتْنَةً لِّلنَّاسِ وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ ۚ وَنُخَوِّفُهُمْ فَمَا
يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا ﴿٦٠﴾

â€œ**Yeroo, â€œDhugumatti Gooftaan kee namoota marseera.â€• siin jennes [yaadadhu]. Argiinsa kee kan [halkan Israaâ€™a] si agarsiifne, namoota ittiin mokkoruuf malee waan biraatiif hin goone. Mukatti Qurâ€™aana keessatti abaarramtes [mokkorrif malee hin goone]. Nuti isaan sodaachifna; garuu inni daangaa darbiinsa guddaa malee waan biraa isaaniif hin dabalu.â€•** Suuratu Al-Israa 17:60

â€œDhugumatti Gooftaan kee namoota marseera.â€• Kana jechuun Gooftaan kee beekumsaa fi dandeettin namoota marsee jira. Hundi isaanitu qabaa Isaa keessaa fi injifannoo Isaa jala jiru.[3] Rabbiin wanta namoonni hojjatan hunda kan beeku fi gonkuma Isa jala bahuun gara biraatti dheessun hin dandaâ€™amu. Kanaafu, namni kana yoo beeke wanta Rabbiin dallansu irraa of qusata.

â€œArgiinsa kee kan [halkan Israaâ€™a] si agarsiifne, namoota ittiin mokkoruuf malee waan biraatiif hin goone.â€• Halkan Israaâ€™a halkan Ergamaan Rabbii (SAW) Makkaan irraa gara Al-Quds geeffamaniidha. Halkan kana keessatti Rabbiin wantoota ajaaâ€™iba Nabiyyii Isaatti agarsiise. Nabiyyiin wanta arge kana namootatti yommuu beeksisu, wanta kanaan namoonni ni qoraman. Qureeshonni dandeetti Rabbii hin hubanne, Muhammad halkan tokkoon akkamitti biyya tokko irraa gara biyya biraa geefama jechuun mormii fi kufrii guddaa agarsiisan. Warroonni iimaanni isaanii dadhabaa taâ€™es amanti keessatti shakkuun duubatti deebiâ€™an. Haa taâ€™u malee osoo dandeetti Rabbiitti xinxallanii kuni wanta nama shakkisiisu miti. Yeroo ammaa namni halkan tokkoon biyya tokko irraa biyya biraatti xiyaaran balaliâ€™a hin jiruu? Garuu haalli Ergamaan Rabbii (SAW) Makkaan irraa Al-Qudsitti geefaman haala namoonni xiyaaran itti balaliâ€™an irra adda.

â€œMukatti Qurâ€™aana keessatti abaarramtes [mokkorrif malee hin goone].â€• Mukni tuni muka Zaqquum jedhamtuudha. Hundee Jahannama keessatti biqiluun warroota achi keessa seenaniif nyaata taati. Arabni nyaata jibbamaa fi nama miidhu tokkoon, â€œkuni nyaata abaarrameâ€• jedhu. Zaqquum warroota Jahannam seenaniif nyaata garmalee hadhaawa fi jibbamaa taâ€™eedha. Rabbiin kanarraa nu haa tiiksu. Mukni tuni namootaf fitnaa (Qormaata) dha. Warroonni amanan Rabbiin hundee ibiddaa keessatti muka biqilchuu akka dandaâ€™u waan amananiif dhugoomsun isaanii ni dabalaaf. Kaafironni immoo, â€œAkkamitti mukni ibidda keessatti biqilaâ€• jechuun kijibsiisan[4]. Wanta addunyaa tana keessatti hin taane Aakhirattis taâ€™uu hin dandaâ€™u jechuun yaadu. Wanta beekumsa irratti hin qabne kijibsiisan.

Wanti guddaan asirraa barannu, odeefannoo Qurâ€™aana keessatti dhufe itti amanne fudhachuudha. â€œAkkamitti akkana taâ€™a? Kuni taâ€™uu hin dandaâ€™uâ€• jechuun namni haqa yoo kijibsiise of miidha. Guyyaa Qiyaamaa namoonni haqa Rabbiin irraa dhufe kijibsisan bakka tokkotti walitti qabamuun waqqafamu. Qurâ€™aana keessatti waaâ€™ee isaanii ilaalchisee ni jedha:

حَتَّىٰٓ إِذَا جَآءُو قَالَ أَكَذَّبْتُم بِـَٔايَٰتِى وَلَمْ تُحِيطُوا۟ بِهَا عِلْمًا أَمَّاذَا كُنتُمْ
تَعْمَلُونَ ٨٤

â€œ**Yeroma isaan dhufanu, â€œSila isin beekumsaan osoo ishii hin marsin keeyyattoota Kiyya sobsiiftuu? Mee maaluma hojjachaa turtanii?â€• jedhaan.â€•** Suuratu An-Naml 27:84

Yeroma warroonni aayaata (keeyyattootaa fi mallatoolee) Rabbii kijibsiisaa turan iddoo wal-gahii (ooydi maashar) dhufan, Rabbiin (Azza wa jalla) akkana isaaniin jedha: **â€œSila isin beekumsaan osoo ishii hin marsin keeyyattoota Kiyya sobsiiftu?â€•** Kana jechuun aayaata (keeyyattoota) Kiyya guutumaan guututti osoo hin beekinii fi sirrii taâ€™uu isaanii osoo itti hin xinxallin soba akka taâ€™etti yaaduun irraa garagaltan. Beekumsa malee kijibsiiftan. Hanga haqni ifa isiniif taâ€™uu dirqamni isin irra jiru dhaabbachu ykn eegu ture. Beekumsa malee dubbachuun isin irra hin jiru ture. Dhimma guutumaan guututti beekumsa itti hin qabne akkamitti soba jettuuni? â€œ**Mee maaluma hojjachaa turtanii?â€•** Addunyaa keessatti wanta itti isin ajajee fi wanta irraa isin dhoowwe keessatti maal hojjachaa turtanii? Beekumsa isaaniiti fi hojii isaanii ilaalchisee ni gaafata. Beekumsi isaanii haqa kijibsiisu, hojiin isaanii immoo Rabbiif ala ykn sunnah Ergamaa Isaatin ala akka taâ€™e ni arga[5].

Kanaafu, namni Qurâ€™aanatti osoo itti hin xinxallinii fi hiika isaa sirritti osoo hin hubatin, kijibsiisuuf yoo kaâ€™e dhumti isaa badaadha. Wanta isaaf hin galle yoo jiraate beektota gaafachu. Hanga ifa isaaf taâ€™uu eegu ykn qorachuu qaba.

Guduunfaa
âž¹ Jireenya tana keessatti namoonni hunduu karaa adda addaatin ni qoramu. â€œAni iimaana qaba. Rabbiin waan na jaallatuuf na hin qoru.â€• jedhee namni yaadu yoo jiraate, yaanni isaa kuni dogongora akka taâ€™e haa beeku. Osoo hin qoramiin bakka guddaa gahuun ni dandaâ€™amaa? Jannani iddoo guddaa qananiin guuttamteedha. Garuu iddoo tana gahuuf addunyaa tana keessatti qormaata barbaachisa.

âž¹ Namni qoramu wantoota isarraa eeggaman yoo hojjate iddoo guddaa kana ni gaha.
âž¹ Wantoonni gurguddaan namni ittiin qoramu keessaa: durummaa, hiyyummaa, fayyaa, dhibee, waraana, odeefannoo gheeybi (ijaan hin mulâ€™anne) itti beeksiisu fi kkf dha.
âž¹ Qormaanni nama dhugaa taâ€™ee fi nama sobaa addaan fooya (baasa).
âž¹ Namni addunyaa tana keessatti yeroo hundaa qormaata keessa waan jiruuf kan isa gargaaru fi qajeelchu barbaachisa. Guutumaan guututti nama gargaaru fi qajeelchu kan dandaâ€™u Rabbii oltaâ€™aadha. Kanaafu, namni qormaata kana darbuuf, yeroo hundaa gargaarsa fi qajeelchaaf Rabbii oltaâ€™aa kadhachuun isarra jira. Taâ€™uu baannan dukkana jireenyaa keessatti bada.

Kitaabban wabii

[1] Tafsiir Saâ€™diyy-734-735
[2] Tafsiir Qurxubii-16/338, Tafsiir Saâ€™diyy-735
[3] Tafsiir ibn Kasiir 5/91, Tafsiir Saâ€™diyy-536
[4] Ibtilaaâ€™a- 105-106
[5] Zaadul Masiir- 1054, Tafsiir Saâ€™diyy-715

Date Created
May 20, 2019
Author
admin